

Стратонов Василь Миколайович,
професор кафедри галузевого права
Херсонського державного університету,
доктор юридичних наук, професор;
Михайлова Юлія Володимирівна,
студентка Чорноморського національного
університету ім. Петра Могили

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ДІЙ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ РОЗСЛІДУВАННЯ

На сьогодні актуальності набувають проблеми кваліфікації дій працівників медичної сфери діяльності. Оскільки в умовах пандемії викликані COVID-19 є суттєва загроза суспільству загалом та окремим громадянам зокрема, а дії (іноді бездіяльність) лікарів може призвести до самих страшних наслідків, а саме смерті людини. Тому працівникам правоохоронних органів, слід вміти оцінювати слідчі ситуації які можуть скластись у їх практичній діяльності, давати їм правильну кримінально-правову оцінку. Кримінальна відповідальність є найбільш суворим видом юридичної відповідальності медичних працівників за правопорушення, що вчиняються ними під час здійснення професійної діяльності яка наступає за злочини, які вчиняються медичними працівниками і є злочинами проти життя та здоров'я особи, як це передбачено Кримінальним кодексом України [1].

Відповідно до статті 80 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (далі ОСНОВИ) [2] особи, винні у порушенні законодавства про охорону здоров'я, несуть: цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством України. При цьому, слід зазначити, що згідно з частиною третьою статті 34 цього Закону лікар не несе відповідальності за здоров'я хворого у разі відмови останнього від медичних приписів або порушення пацієнтом встановленого для нього режиму.

Злочини за якими можуть бути кваліфіковані дії медичних працівників: неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 131 КК України); розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної хвороби (ст. 132 КК України); незаконне проведення абортів (ст. 134 КК України); незаконна лікувальна діяльність (ст. 138 КК України); ненадання допомоги хворому медичним працівником (ст. 139 КК України); неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК України); порушення прав пацієнта (ст. 141 КК України); незаконне проведення дослідів над людиною (ст. 142 КК України); порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини (ст. 143 КК України);

насильницьке донорство (ст. 144 КК України); незаконне розголошення лікарської таємниці (ст. 145 КК України).

Узагальнений аналіз даних норм показав, що в основному санкції зазначених норм передбачає покарання у вигляді: виправні роботи на строк до 2 років; обмеження волі на строк до 2 років; позбавленням волі на строк до 2 років. *Водночас, слід також врахувати можливість застосування до медичного чи фармацевтичного працівника більш суворого покарання, якщо вчинення дії чи бездіяльності, про які йшлося вище, спричинили тяжкі наслідки саме неповнолітньому.* Такі дії караються: обмеженням волі на строк до 5 років; позбавленням волі на строк до 3 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років. Як на нашу думку, такі санкції є досить помірними, і, не можуть мотивувати особу не вчиняти протиправні дії.

Для лікарів, фармацевтів передбачено КК України додатковий (факультативний) вид покарання, а саме *позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 5 років.* Застосування саме цієї санкції є найбільш болюче для більшості лікарів. Тому потрібно враховувати даний висновок.

З метою визначення надання некваліфікованої, неповної або помилкової медичної допомоги (послуги) та причинного зв'язку між діями медичного працівника та негативними наслідками які наступили, необхідним є проведення судово-медичної експертизи.

Провадження судово-медичної експертизи регламентується *Законом України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038-ХІІ, Інструкцією про проведення судово-медичної експертизи, затвердженою наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.95 р. № біз змінами і доповненнями 27.02.2020 [3; 4].*

Судова-медична експертиза проводиться в усіх випадках в процесі провадження так званих «лікарських справ», обов'язково призначається проведення комісійної судово-медичної експертизу. При цьому не слід забувати про корпоративні принципи. Адже лікарі з однієї лікарської установи, та навіть невеликого (провінційного) міста знають один одного і можуть давати не категоричні, а ймовірні висновки. Тому проведення таких експертиз краще доручати фахівцям суміжних районів. При цьому виникнуть проблеми іншого гатунку: транспорт, відстань, обмеження часу тощо.

Звичайно працівникам правоохоронних органів необхідно пам'ятати і про обставини, які виключають притягнення медичного працівника до кримінальної відповідальності. А до них можемо віднести: *хвороба самого медичного працівника; непереборна сила; відсутність кваліфікації для надання конкретного виду допомоги; стан крайньої необхідності; відсутність необхідних ліків, інструментів для надання медичної допомоги.* Аналіз статистичних даних показав, що у 2019-2020 рр. у діяльності правоохоронних органів та відповідно у судах найбільше кримінальних проваджень проти медичних працівників (лікарів)

розглядалось за такими злочинами як: неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою (ст. 131 Кримінального кодексу України (КК України)); ненадання допомоги хворому медичним працівником (ст. 139 КК України); неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК України); порушення встановленого законом порядку трансплантації анатомічних матеріалів людини (ст. 143 КК України); порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням (ст. 325 КК України). Як бачимо лише половина діючих норм КК України умовно кажучи працює. Тому зазначені питання потребують додаткової уваги.

В період коли йде боротьба з подоланням наслідків пандемії *варто зауважити, що, згідно з ч. 4 ст. 34 ОСНОВ, лікар не несе відповідальності за здоров'я хворого в разі відмови останнього від медичних приписів або порушення пацієнтом встановленого для нього режиму.* Водночас, практична реалізація зазначеного положення, матиме місце виключно за наявності відповідних доказів, щодо відмови особи від медичних приписів (зокрема, письмової заяви особи тощо), або щодо порушення пацієнтом відповідного режиму, факт доведення та встановлення чого на практиці є досить складним. Тому в зазначеній ситуації досить актуальними є останні зміни, які внесені до положень Основ та пов'язані з праввідносинами лікування особи, хворої на коронавірусну хворобу (COVID-19). Відповідно до нової ч. 4 ст. 44 Основ, в інтересах лікування особи, хворої на коронавірусну хворобу (COVID-19), підтверджену за результатами лабораторного тестування, згідно з протоколом надання медичної допомоги за умови отримання інформованої згоди на медичне втручання відповідно до цього Закону можуть також застосовуватися: незареєстровані лікарські засоби, що рекомендовані офіційним органом відповідних країн для лікування коронавірусної хвороби (COVID-19) у відповідній країні; зареєстровані лікарські засоби за показаннями, не зазначеними в інструкції для медичного застосування, за умови наявності доведеної ефективності щодо лікування коронавірусної хвороби (COVID-19) та/або якщо такі лікарські засоби рекомендовані офіційним органом відповідних країн для лікування коронавірусної хвороби (COVID-19) у відповідній країні. Особлива увага у даній ситуації має приділятися належному оформленню порядку лікування та перебування особи, хворої на коронавірусну хворобу (COVID-19), оскільки під час медичного втручання до вказаної особи передбачається застосування досить нових лікарських засобів, дія яких ще немає перевірених часом результатів та відповідно може призвести до негативних наслідків для стану здоров'я або життя такої особи, що у свою чергу є підставою для притягнення до кримінальної відповідальності відповідного лікаря.

Зазначене, дає можливість узагальнити і зазначити: проблеми потребують дослідження не лише криміналістичною наукою, але і кримінологією, кримінальним правом та процесом.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 27.10.2020).

2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення 27.10.2020).

3. Закон України «Про судову експертизу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення 28.10.2020).

4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції від 27 лютого 2020 р. за № 216/34499 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0216-20#n5> (дата звернення 28.10.2020).

Чорноус Юлія Миколаївна,

професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
професор

**КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ
ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ У РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ
ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

Сучасний стан боротьби зі злочинністю вимагає застосування нових засобів, методів і прийомів правоохоронної діяльності, сучасних технологій розслідування кримінальних правопорушень згідно з міжнародними стандартами та кращим досвідом провідних демократичних держав. Необхідним є використання досягнень науково-технічного прогресу для цілей кримінального провадження, а одним із них є застосування технології відеоконференції під час проведення процесуальних дій. Дана технологія має широку сферу використання, адже процесуальні дії у режимі відеоконференції проводяться як під час досудового розслідування, так і судового розгляду. Відеоконференція застосовується під час здійснення кримінального провадження як у межах держави, так і в порядку міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Враховуючи наведені особливості, власне криміналістичне забезпечення проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції потребує формування єдиних, уніфікованих на міжнародному рівні підходів, що стосуються правової основи, технології,